

Українська академія банківської справи
Національного банку України
Кафедра банківської справи

Гроші і кредит

Лекція 8

Теоретичні засади діяльності комерційних банків

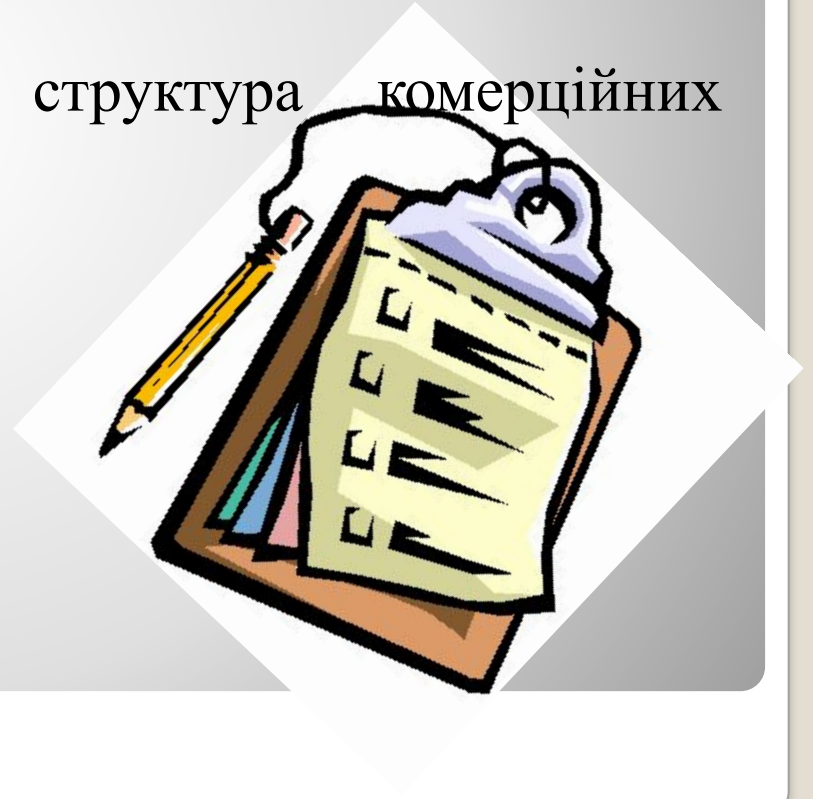

Анна Сергіївна Ласукова
к.е.н., асистент кафедри
банківської справи

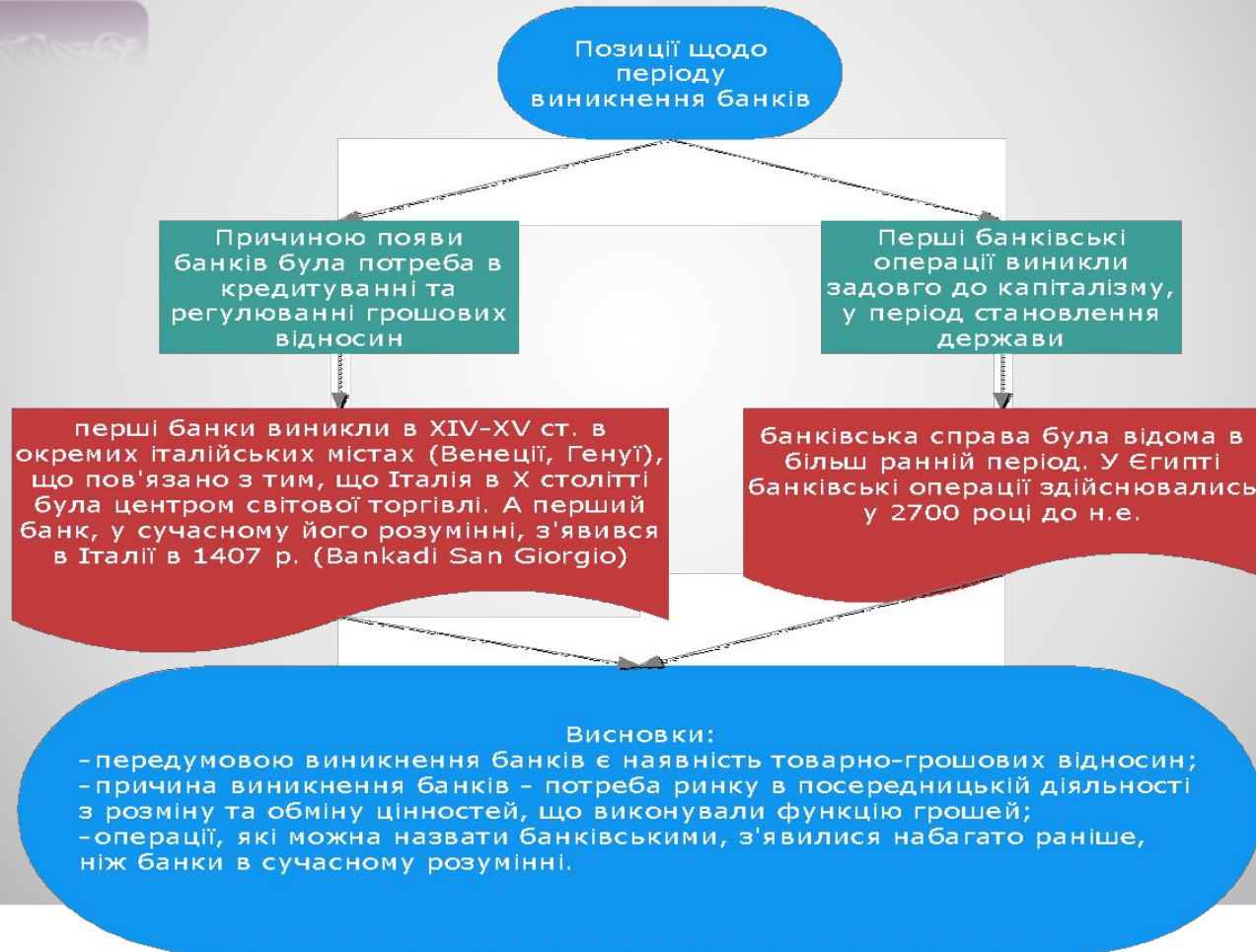
Структура лекції

1. Сутність банку як головної складової фінансово-кредитної системи.
2. Організаційно-управлінська структура комерційних банків.
3. Сутність, основні принципи організації банківських операцій, їх класифікація

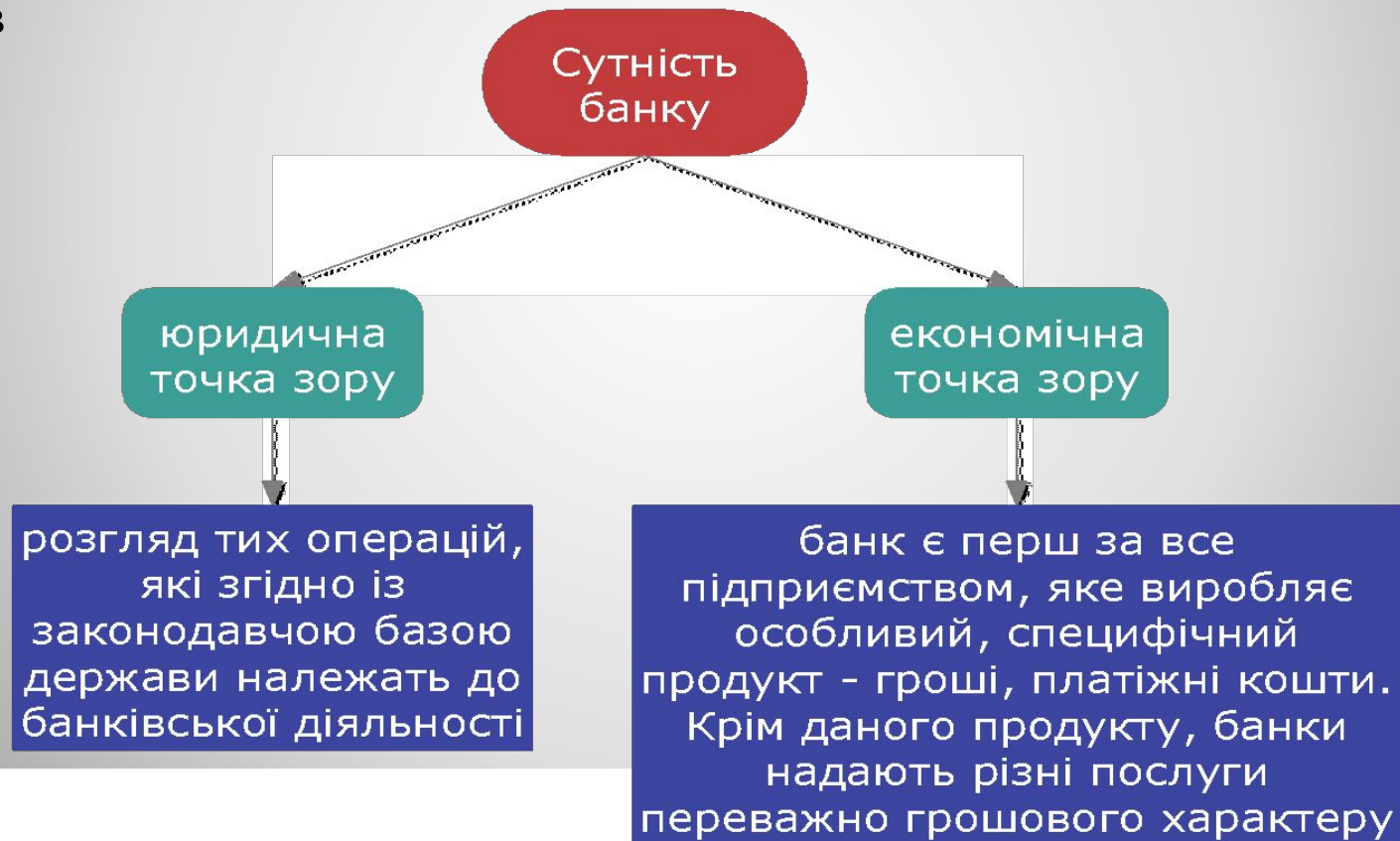
Сутність банку як головної складової фінансово-кредитної системи

Сутність банку як головної складової фінансово-кредитної системи

Сутність банку доцільно розглядати на макрорівні, відносно економіки в цілому, беручи до уваги різноманітність реальної діяльності конкретних банків

Сутність банку як головної складової фінансово-кредитної системи

Банк - це юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати в сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб

Сутність банку як головної складової фінансово-кредитної системи

Відмінності банку

порівняно з **промисловим підприємством:**

- діяльність банку зосереджена не у сфері виробництва, а у сфері обігу, обміну (банк - це посередник між товаровиробниками, скоріше продавець, ніж виробник);
- банк відрізняється характером емісії (крім випуску цінних паперів, банк проводить облік, збереження цінних паперів інших емітентів);
- діяльність підприємства спрямована на досягнення, перш за все, комерційних цілей (отримання прибутку від основної діяльності), а діяльність банку окрім спрямованості на досягнення певних фінансових результатів, спрямована на підтримання надійності та ліквідності банківської установи.

порівняно з **торгівельним підприємством:**

- при торгівлі має місце зустрічний рух вартості, у кредиті - одnobічний (вартість передається позичальнику, який повертає позику у визначений термін);
- при торгівлі власність на товар переходить від продавця до покупця; у кредиті цього не відбувається (вартість переходить до позичальника в тимчасове користування);
- при торговельній угоді продається те, що належить власнику, у кредиті це відбувається не завжди (банк, як правило, має справу з чужими коштами);
- при торгівлі продавець отримує від покупця ціну товару; у кредиті кредитор отримує не тільки суму наданої позики, а й приріст у вигляді проценту.

Сутність банку як головної складової фінансово-кредитної системи

Відмінності банку

Банки як суб'єкти фінансового ринку мають дві принципові ознаки, що відрізняють їх від інших суб'єктів:

- По-перше, для банків характерним є подвійний обмін борговими зобов'язаннями: вони розміщують власні боргові зобов'язання (депозити, ощадні сертифікати тощо), а мобілізовані таким чином кошти розміщують в боргові зобов'язання та цінні папери, випущені іншими. Це відрізняє банки від фінансових брокерів та дилерів, які не випускають власних боргових зобов'язань.
- По-друге, банки відрізняє прийняття на себе безумовних зобов'язань з фіксованою сумою боргу перед юридичними та фізичними особами. Цим банки відрізняються від інвестиційних фондів, які всі ризики, пов'язані зі зміною вартості активів та пасивів, розподіляють серед своїх акціонерів.

Сутність банку як головної складової фінансово-кредитної системи

Цільова система комерційного банку

Стратегічна ціль комерційного банку

- бути найбільш надійним універсальним (чи спеціалізованим) банком країни, зорієнтованим на інтереси клієнтів, бути лідером у наданні повного спектра якісних послуг на всіх сегментах фінансового ринку, сприяти інтеграції у міжнародні ринки грошових коштів і капіталів

Тактичні цілі комерційного банку

- здійснювати надання якісних банківських послуг;
- сприяти економічному розвитку корпоративних і поліпшенню добробуту індивідуальних клієнтів на основі взаємовигідного партнерства;
- отримувати максимальний прибуток для власного розвитку;
- завойовувати і утримувати передові позиції на фінансовому ринку країни.

Сутність банку як головної складової фінансово-кредитної системи

Функції банків

платіжно- розрахункова

- посередництво банків у платежах і розрахунках;

ощадно- капіталотворча

- залучення тимчасово вільних ресурсів суспільства, зокрема мобілізація грошових доходів і заощаджень та перетворення їх у реально діючий капітал;

кредитно- інвестиційна

- розміщення залучених коштів завдяки механізму створення кредитних знарядь обігу.

Сутність банку як головної складової фінансово-кредитної системи

Принципи провадження банківської діяльності

Правовий режим здійснення банківської діяльності

- Вузлові параметри організації та функціонування національних банків повинні наближатися до загально прийнятих стандартів і норм. Нині використовуються стандарти і норми, рекомендовані Базельським комітетом із питань банківського нагляду

Прибутковість

- Отримати якомога більший прибуток банк зможе лише тоді, коли він найкраще задовольнить потреби свого клієнта, якщо клієнт, отримавши банківську послугу, в свою чергу теж отримає прибуток. Отже, і для клієнта, і для банку існує спільна мета їх діяльності - прибуток

Договірний характер відносин між банком та клієнтами

- Клієнти самостійно вибирають банки для кредитно-розрахункового та касового обслуговування, можуть обслуговуватися по всіх видах банківських операцій в одному чи кількох банках

“Дешевше купити - дорожче продати”

- Стратегія банку полягає в найбільш дешевому придбанні ресурсів і продажі їх по найбільш високій ціні, крім того, необхідно враховувати фактори зниження ризику втрат ,

Все для клієнтів, для їх безпеки на підставі партнерських відносин, на принципі взаємної зацікавленості

- Комерційні банки - ризикові підприємства, але ризикувати вони можуть лише розміром свого капіталу

Організаційна структура банку

Організаційна структура банку

До компетенції загальних зборів банку належить прийняття рішень щодо

- визначення основних напрямів діяльності банку та затвердження звітів про їх виконання;
- внесення змін та доповнень до статуту банку;
- зміни розміру статутного капіталу банку;
- призначення та звільнення голови та членів спостережної ради банку, ревізійної комісії;
- затвердження річних результатів діяльності банку, включаючи його дочірні підприємства;
- затвердження звітів та висновків ревізійної комісії та зовнішнього аудитора;
- розподілу прибутку;
- припинення діяльності банку, призначення ліквідатора, затвердження ліквідаційного балансу.

Організаційна структура банку

Спостережна рада банку здійснює такі функції:

- призначає і звільняє голову та членів правління (ради директорів) банку;
- контролює діяльність правління (ради директорів) банку;
- визначає зовнішнього аудитора;
- встановлює порядок проведення ревізій та контролю за фінансово-господарською діяльністю банку;
- приймає рішення щодо покриття збитків;
- приймає рішення щодо створення, реорганізації та ліквідації дочірніх підприємств, філій і представництв банку, затвердження їх статутів і положень;
- затверджує умови оплати праці та матеріального стимулювання членів правління банку;
- готує пропозиції щодо питань, які виносяться на загальні збори учасників;
- здійснює інші повноваження, делеговані загальними зборами учасників банку.

Організаційна структура банку

Правління (рада директорів) банку

- виконавчий орган банку, здійснює управління поточною діяльністю банку, формування фондів, необхідних для статутної діяльності банку та несе відповідальність за ефективність його роботи.

Голова правління

- керує всією діяльністю банку, представляє банк в інших організаціях, підписує договори та інші документи від імені банку, несе персональну відповідальність за його роботу

Ревізійна комісія банку - контролюючий орган банку

- контроль за дотриманням банком законодавства України і нормативно-правових актів Національного банку України;
- розгляд звітів внутрішніх і зовнішніх аудиторів та підготовка відповідних пропозицій загальним зборам учасників;
- внесення на загальні збори учасників або спостережній раді банку пропозицій щодо будь-яких питань, віднесених до компетенції ревізійної комісії, які стосуються фінансової безпеки і стабільності банку та захисту інтересів клієнтів

Організаційна структура банку

Кредитний комітет

- оцінює якість активів банку та готує пропозиції щодо формування резервів на покриття можливих збитків від їх знецінення

Комітет управління активами та пасивами

- розглядає собівартість пасивів та прибутковість активів і приймає рішення щодо політики відсоткової маржі, розглядає питання відповідності строковості активів та пасивів та надає відповідним підрозділам банку рекомендації щодо усунення розбіжностей у часі, що виникають

Тарифний комітет

- аналізує співвідношення собівартості послуг та ринкової конкурентоспроможності діючих тарифів, відповідає за політику банку з питань операційних доходів

Організаційна структура банку

Підрозділи банку

Філія банку

- банківська установа, яка не є юридичною особою, діє від імені головного банку на підставі окремого положення, має свій субкореспондентський рахунок або працює на єдиному кореспондентському рахунку з головним банком та здійснює банківські операції, передбачені положенням про філію, за умови наявності і в межах дозволу, наданого банком - юридичною особою

Представництво банку

- установа банку, яка не є юридичною особою, діє на підставі окремого положення, виступає від імені головного банку і ним фінансується. Представництво банку не має права здійснювати банківські операції

Відділення

- структурні одиниці банку, метою створення яких є обслуговування клієнтів і виконання функцій, визначених банком

Організаційна структура банку

Порівняльний аналіз територіальних підрозділів банку

Ознака	Філія	Відділення	Представництво
Юридичний статус	не є юридичною особою, має баланс	не є юридичною особою, не має окремого балансу	не є юридичною особою, не має окремого балансу
Підпорядкованість	підпорядкована головній конторі	підпорядковане головній конторі або філії	підпорядковане головній конторі
Мета відкриття	надання повного спектру банківських послуг у межах ліцензії НБУ та положення про філію	підвищення якості обслуговування і виконання певних операцій, визначених банком	дослідження ринку банківських послуг регіону, виявлення його проблем і вивчення потенційної можливості виходу банку на ринок; іміджева функція
Строк відкриття (у середньому)	півроку	4-6 тижнів	мінімальний
Вартість відкриття (у середньому)	50-500 тис. дол.	2-200 тис. дол.	мінімальна
Спектр послуг	практично необмежений	значно вужчий через істотне обмеження прямого надання послуг, як правило, проведенням активних операцій	не здійснює банківської діяльності
Швидкість надання послуг	як правило, висока (залежить від рівня самостійності філії та системи контролю з боку головної контори)	порівняно незначна (залежить від кількості рівнів прийняття рішень у банку та його технічного оснащення)	
Термін окупності	мінімум 1 рік	півроку	-

Сутність, основні принципи організації банківських операцій, їх класифікація

Операції банку - це дії банківської установи, направлені на забезпечення її функціонування:

- як суб'єкта підприємницької діяльності;
- як фінансового посередника

Дії банку як фінансового посередника, який здійснює притаманні йому функції, - **банківські операції**

залучення тимчасово вільних грошових коштів підприємств, організацій, населення

розміщенням їх від свого імені на умовах строковості, зворотності та платності

касове та розрахункове обслуговування народного господарства, надання валютних та інших банківських послуг

Сутність, основні принципи організації банківських операцій, їх класифікація

Банківська послуга:

- форма задоволення потреб (у кредиті, розрахунково-касовому обслуговуванні, гарантіях, купівлі-продажу та збереженні цінних паперів, іноземної валюти, дорогоцінних металів тощо) споживачів - клієнтів банку
- економічні відносини між виконавцем та споживачем з приводу виконання першим певних дій в інтересах останнього з метою задоволення його певної потреби в сфері грошового обігу та кредиту

Сутність, основні принципи організації банківських операцій, їх класифікація

Банківський продукт:

стандартизовані процедури, що забезпечують виконання банками операцій, згрупованих за відповідними типами та ознаками.

комплекс послуг банку по активних і пасивних операціях.

це конкретний банківський документ (або посвідчення), що видається банком для обслуговування клієнта і проведення операції.

Властивості банківських продуктів:

- не можуть бути вироблені «про запас»;
- носять виробничий характер;
- для їх надання не потрібні додаткові ресурси;
- об'єктом банківських продуктів є капітал;
- банківські послуги не є монополією тільки банку

Сутність, основні принципи організації банківських операцій, їх класифікація

Класифікація банківських операцій

За економічною сутністю

Базові

- депозитні
- кредитні та інвестиційні
- розрахункові

Інші

- операції з валютними цінностями;
- емісійні;
- операції з цінними паперами, тощо

За функціональним призначенням

формування ресурсів

- депозитні операції
- емісійні

розміщення ресурсів

- кредитні
- інвестиційні
- засновницькі
- депозитні

комісійно-посередницькі операції

- комісійно-розрахункові
- торговельно-комісійні
- інші

Залежно від відображення в балансі банку

активні;

пасивні;

позабалансові

Сутність, основні принципи організації банківських операцій, їх класифікація

Активні і пасивні операції комерційного банку

АКТИВ		ПАСИВ	
Грошові активи	- Кошти на кореспондентському рахунку в НБУ - Кошти в касі - Кошти на кореспондентських рахунках в інших банках (на рахунках НОСТРО) - Депозити, розміщені в інших банках	- Статутний фонд - Резервний фонд - Страховий фонд - Фонди економічного стимулювання - Нерозподілений прибуток	Власні ресурси
Кредитний портфель	- Усі кредити, видані юридичним особам у національній та іноземній валюті (в тому числі прострочені і пролонговані) - Всі кредити, видані фізичним особам (у тому числі прострочені і пролонговані) - Міжбанківські кредити видані (у тому числі прострочені і пролонговані)	- Кошти вкладників на рахунках до запитання (поточних, бюджетних, депозитних) - Кошти банків-кореспондентів на кореспондентських рахунках, відкритих у цьому банку (на рахунках ЛОРО) - Кошти вкладників на строкових депозитних рахунках. Депозити, залучені від інших банків	Залучені ресурси
Інвест. портфель	- Вкладення у державні цінні папери - Вкладення у корпоративні цінні папери - Вкладення у статутні фонди підприємств та організацій	- Кредити, отримані в інших комерційних банків - Кредити, отримані в НБУ - Боргові цінні папери банку	Позичені ресурси
Матеріальні активи	- Основні фонди - Товарно-матеріальні цінності		